

Täysistunto

Keskiviikko 24.4.2024 klo 14.14—22.57

4. Hallituksen esitys eduskunnalle Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 39/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.45 **Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä laiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta ehdotetaan muutoksia Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin, sähköisestä lääkemääräyksestä annettuun lakiin sekä 15 muuhun lakiin. Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia muutetaan Kelan hallinnon osalta parlamentaarisen työn pohjalta ja lisäksi siten, että Kelan palveluita voidaan tarjota yhteiskunnan muiden toimijoiden käyttöön turvallisuuden ja huoltovarmuuden parantamiseksi. Eli käytännössä mahdollistetaan Kelan antama virka-apu häiriötilanteissa.

Koko yhteiskuntamme kannalta on tärkeää, että Kelan hallinto toimii mahdollisimman sujuvasti ja että lainsäädäntö on ajantasaista ja ajan hengessä mukana elävää. On hyvä, että tässä kokonaisuudessa päästään nyt parlamentaarisen työn ehdotusten mukaisesti ja hallitusohjelman viitoittamalla tiellä eteenpäin.

Hallituksen esityksen mukaisesti pääjohtajan ja johtajien virat muutettaisiin määräaika-
siksi. Jatkossa pääjohtajan toimikausi olisi seitsemän vuotta ja johtajien viisi vuotta. Kelan valtuutetut valitsevat pääjohtajan hallituksen esityksestä ja muut johtajat valitsee kelan hallitus.

Kelan hallituksen tehtäviä koskevaan pykälään lisättäisiin Kelan strategian vahvistaminen ja ylimmän johdon sijaisuuksista päättäminen. Kelan hallitus voisi asettaa tarpeelliseksi katsomiaan neuvottelukuntia, joiden tehtävänä on edistää ja kehittää sosiaaliturvan toteuttamiseen osallistuvien viranomaisten ja yhteisöjen yhteistyötä sekä palvelujen käyttäjien näkökulman huomioon ottamista.

Samoin ehdotetaan säädettäväksi siitä, että Kelalle jo kuuluvan biologisten lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävän rahoitus säädettäisiin erilleen Kelan muiden toimintakulujen jaosta ja rahoituksesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

Ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan ja taloudelliset vaikutukset olisivat vähäisiä. Kansaneläkelaitoksen hallintoa koskevat muutokset olisivat suurelta osin luonteeltaan teknisiä. Virka-apua koskeva säännös on uusi, mutta sen toteuttamisessa olisi mahdollista hyödyntää Kansaneläkelaitoksen omia tarpeita varten luotuja ratkaisuja. Muutoksilla arvioidaan myös olevan jonkin verran Kansaneläkelaitoksen toimintaa sujuvoittava vaikutus.

Ehdotus Kansaneläkelaitoksen ylimmän johdon valintaa koskevasta valituskiellosta ei tarkoittaisi käytännössä muutosta nykytilaan hakijan kannalta, sillä näistä nimittämispäätöksistä ei ole tähänkään asti voinut valittaa. Se myös osaltaan turvaisi Kansaneläkelaitoksen tuloksellista toimintaa sekä toimintojen jatkuvuutta ja järjestämistä nimittämistilanteissa.

Tämä hallituksen esitys on osa Kansaneläkelaitosta koskevan lainsäädännön, valvonnan, aseman ja toimivaltasuhteiden kehittämisen kokonaisuutta, josta Kelan valtuutetut viime vaalikaudella yleiskokouksessaan yhteisesti linjasivat. Valtuutettujen linjauksen mukaan Kelan uudistustyötä oli tarpeen porrastaa kolmeen vaiheeseen. Ajatus oli, että ensimmäisessä vaiheessa käsiteltäisiin Kansaneläkelaitosta koskevaan lakiin liittyvät teknisluonteiset muutosehdotukset. Sen jälkeen toisessa vaiheessa käsiteltäisiin muutostarpeet liittyen esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen hallituksen toimikauteen, kokoonpanoon ja tehtäviin, pääjohtajan ja johtajien nimittämiseen sekä toimikauteen. Kansaneläkelaitoksen valtiosääntöoikeudelliseen asemaan valtuutetut katsoivat olevan aiheellista keskittyä uudistuksen myöhemmässä, kolmannessa vaiheessa. Tällä hallituksen esityksellä vastataan erityisesti toisen vaiheen kokonaisuuteen kuuluviksi tarkoitettuihin uudistustarpeisiin.

Arvoisa puhemies! Parlamentaarisen työryhmän ehdotuksien toteuttamista tullaan myös jatkamaan. Tulemme sosiaali- ja terveysministeriössä seuraavassa vaiheessa arvioimaan ja viemään eteenpäin niitä ehdotuksia, joita tähän kokonaisuuteen ei vielä sisällytetty, kuten Kelan tiedonsaantioikeuksiin liittyviä lainsäädännön muutostarpeita ja tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuustarkastusta. Tämä säädösvalmisteluhanke on jo asetteilla, ja luonnollisesti sosiaaliturvaministerin tehtävässä sosiaali- ja terveysministeriössä kuulen erittäin herkillä korvalla, mitä nimenomaisesti eduskunta ja Kelan valtuutetut tältä lainsäädännöltä toivovat ja mitä eduskuntaryhmät odottavat, sillä, niin kuin kaikki tiedämme, Kela on eduskunnan alainen ja kansanedustajilla on tässä ratkaiseva rooli. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

14.49 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Toivotan Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja tilintarkastusta koskevan lakiesityksen tervetulleeksi.

Me Kelan valtuutetut olemme aktiivisesti ajaneet Kelan hallinnon uudistamista ja teetäneet pohjatyötä myöskin lain uudistamiseksi. Tämä lakiesitys perustuu suurelta osin viime kaudella tehtyyn parlamentaariseen työhömmе, ja olen erittäin helpottunut, että vihdoin tämä lakiesitys saatiin eduskuntaan. Odotimme sitä jo viime kaudella.

Kelan valtuutetut kannattivat antamassaan lausunnossa — eli me annoimme lausunnon tästä hallituksen esityksestä — ehdotettuja lakimuutoksia. Esityksessä ehdotetaan todellakin Kelan hallintoon ja tilintarkastukseen perusteltuja muutoksia. Nykyisin Kelaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa nykyaikaa eikä kaikilta osin hyvän hallinnon periaatteita. Kelan pääjohtajan ja johtajien palvelussuhteet esitetään muutettavaksi määräaikaisiksi. Kelan pääjohtajan nimittäisivät jatkossa Kelan valtuutetut ja johtajat, Kelan hallitus. Muutoksilla yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

denmukaistetaan valtion ylintä johtoa koskevaa sääntelyä ja vahvistettaisiin Kelan hallituksen asemaa, joka tällä hetkellä on aika heikko eikä vastaa sitä, mitä tämälainsäätöjärjestelmän organisaation hallituksen aseman pitäisi olla.

Lakiesityksessä esitetään luovuttavaksi Kelan valtuutettujen nimeämistä tilintarkastajista koostuvasta toimielimestä sen päällekkäisen roolin vuoksi, ja tämäkin sisältyy tuohon parlamentaarisen työryhmän esitykseen. Jatkossa valtuutetut valitsisivat tilintarkastajan ja tarvittaessa varatilintarkastajan ja sisäinen tarkastus säilyisi nyky muodossaan.

Perustuslaissa on eduskunnalle säädetty Kelan valvontatehtävä, niin kuin ministeri toteasi, ja valvontaa suorittavat eduskunnan nimeämät valtuutetut. Toimin itse tällä kaudella valtuutettujen varapuheenjohtajana. Haluan tässä todeta, että kun annoimme tuon lausunnon tästä kannatettavasta lakiesityksestä, nostimme valtuutettujen lausunnossa todellakin esille muutaman asian, joita hallituksen esitykseen ei tässä vaiheessa vielä ole sisällytetty.

Ensinnäkin parlamentaarinen työryhmämme esitti Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuksen ulottamista Kelaan. Teetimme selvityksen, ja siinä nousi esille valvonnan aukkokohta, eli tuloksellisuuteen kohdistuvaa riippumatonta ulkoista tarkastusta ei hoida kukaan. Eli VTV:n tarkastusoikeus on perusteltua ulottaa koskemaan kansaneläkelaitosta. Tuloksellisuustarkastus tukee myöskin eduskunnan budjettivaltaa ja tietotarpeita ja siten vahvistaa valvontafunktiotamme entisestään. Pidän tätä muutostarvetta hyvin tärkeänä ja toivon, että sen lakiesityksen saamme.

Toiseksi hallituksen esityksestä puuttui vielä Kelan tiedonsaantioikeuksia laajentava pykälä, jota myöskin Kelan hallitus itse on esittänyt lakiesitykseen, mutta olemme saaneet ilahduttavan tiedon, että lainmuutoksen valmistelu on jo käynnistetty ja lakiesitys varmasti saadaan aika pian tänne eduskuntaan. Tietopohjan ja tietojohdamisen parantamisella voidaan saavuttaa merkittäviä tehokkuushyötyjä palvelutuotannossa ja toimeenpanossa, ja se on erittäin tärkeää, kun tiedämme, minkälaisia säästö- ja sopeuttamispaineita kohdistuu julkiseen hallintoon ja myöskin Kansaneläkelaitokseen. Eli pitää luoda välineitä, jotta voidaan sitten sopeuttaa ja tehdä asioita entistä paremmin.

Ihan lopuksi totean, että parlamentaarinen työryhmämme nosti esille Kelan valtiosääntöoikeudellisen aseman tarkastelun välttämättömyyden ja suosittelimme parlamentaarisen työryhmän perustamista lainmuutoksen kolmannessa vaiheessa. On tärkeää, että tuo vaativa työ aloitetaan. Syksy voisi olla sopiva ajankohta, jotta parlamentaarisesti voimme käydä tuon pohdinnan. Se on erittäin mittava asia, kun pohdimme sitä, mikä Kelan asema on: onko perusteltua enää, että se on eduskunnan alainen laitos, kun esimerkiksi rahoitus on muuttunut sillä tavalla, että valtaosa tulee valtion budjetista. En mene enempää pohdintaan, koska sitä me emme tehneet parlamentaarisessa työryhmässä, vaan tuo parlamentaarinen uusi työryhmä on perusteltua asettaa, jotta sitten yhteinen parlamentaarinen näkemys olisi seuraavien eduskuntavaalien jälkeen.

Lopuksi totean sen, että Kelan laadukkaiden toimintaedellytysten turvaaminen on aivan keskeistä ihmisten elämän ja koko suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kannalta. Kela on läsnä monin tavoin lähes jokaisen suomalaisen arjessa. Kelassa on osaava henkilöstö, joka tekee vaativaa työtä, ja henkilöstö ansaitsee selkeän johtojärjestelmän. Eli Kansaneläkelaitoksesta annetun lain uudistaminen on perusteltua, jotta se mahdollistaa Kelan toiminnan kehittämisen ja toimimisen nykypäivän vaateita vastaavasti.

Mainiota, että tämä lakiesitys on saatu. Erityiset kiitokset ministerille tästä aikaansaavasta toiminnasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

14.55 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies! Kelan puolelle on tulossa paljon uudistuksia, ja ne vaikuttavat ihan järkeville ja hyvälle uudistuksille ja lainsäädäntöjutuille. Tuossa kävi nyt ilmi, että tässä on tulossa myös tämmöisiin biologisiin lääkkeisiin puuttuminen. Käsittääkseni se menee sillä tavalla, että kun lääkäri määrää biologisen lääkkeen — nehan ovat kuitenkin aika hinnakkaita lääkkeitä ja näihin on tullut edullisempiakin vaihtoehtoja — niin jos siellä, missä lääke määrätään, ei nyt ole semmoiset ajantasaiset systeemit, että nähdään, mikä on se edullisin vaihtoehto, niin silloin Kela voisi vähän niin kuin puuttua siihen. Toisaalta on ihan hyvä asia, että niitä seurataan, niinhän apteekkipuolellakin seurataan. Kun ihminen saa lääkereseptin, niin apteekeissa katsotaan se edullisin vaihtoehto, ellei ole joku syy, miksei se edullinen käy, tai asiakas halua itse ostaa ja maksaa sen kalliimman lääkkeen.

Apteekkipuolellahan on nykyään semmoinen käytäntö, Kela-korvauksissakin aika tarkka käytäntö, että jos vaikka se lääke maksaa kokonaisuudessaan vaikka kaksi euroa — joku lääke voi olla niinkin edullinen, kaksi euroa — ja se kuuluu kuitenkin Kela-korvattavuuden piiriin, asiakas saa siitä vähän Kela-korvausta, niin jos sitten farmaseutti toimittaa sen liian aikaisin, vaikka muutamaa päivääkin liian aikaisin, niin saattaa 50 euron sakkomaksu tulla apteekeille. Että kyllä se aika tarkkaa on näissä asioissa. Varmaan näissäkin nämä huomautukset voivat olla sitten paikallaan, jos tämmöisiä ilmenee.

Mutta ymmärsinkö oikein, että tämä nyt tarkoittaa sitä, että siellä pitää olla ajantasaiset tietokonesysteemit ja muut, että voidaan sitten se edullisin laittaa jo suoraan lääkäriä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen.

14.56 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin, sähköisestä lääkemääräyksestä annettuun lakiin sekä 15 muuhun lakiin, eli kyseessä on kuitenkin laaja hallituksen esitys. Tässä toteutetaan pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta Kansaneläkelaitoksen hallinnon osalta parlamentaarisen työryhmän ehdotusten pohjalta ja siten, että Kansaneläkelaitoksen palveluita voidaan antaa yhteiskunnan muiden toimijoiden käyttöön turvallisuuden ja huoltovarmuuden parantamiseksi.

Tähän hallituksen esitykseen on ollut lausuntokierros, ja täällä on lausuntopalautetta annettu. Täällä kerrotaan se, että Kansaneläkelaitos, Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja Kansaneläkelaitoksen hallitus ovat todenneet, että he ovat nostaneet aiemman valmistelutyön yhteydessä esille Kansaneläkelaitoksen tehtäviä sekä tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia koskevia muutostarpeita ja pohtivat sitä, että kun niitä ei ole kuitenkaan sisällytetty tähän käsillä olevaan hallituksen esitysluonnokseen, niin he kiirehtivät näiden muutostarpeiden valmistelua. Olikin ilo kuulla ministerin kertovan äsken puheenvuorossaan, että säädösvalmistelu on jo aloitettu ja ilmeisesti siellä on jo toiminta käynnistetty. Eli nämäkin asiat sitten huomioidaan siellä tulevassa ja varmastikin mahdollisimman pian.

Pidän tärkeänä, että Kelan strategiaa vahvistetaan entisestään, ja ymmärsin, että se myös tämän lakiesityksen yhtenä tarkoituksena on.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

Tämä esitys menee sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jossa se varmasti käsitellään hyvin ja perusteellisesti.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

14.58 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tästä esityksestä, siitä, että se on saatu eduskuntaan. Tosiaan itsekkin vedin tätä parlamentaarista työryhmää viime kaudella. Edustaja Sarkomaa hyvin kuvasikin tämän parlamentaarisen ryhmän työskentelyä. Mehän lähdimme valmistelemaan tätä siitä näkökulmasta, että tähän valtiosääntöoikeudelliseen asemaan ei puututa vaan että Kela on edelleen eduskunnan alainen. Ja mikäli tästä nyt aloitetaan jotain valmistelua, niin ensin pitää pohtia sitä, onko se eduskunnan alainen vai onko se esimerkiksi ministeriön suorassa ohjauksessa. Kun tästä päästään yhteisymmärrykseen, niin sitten pystytään rakentamaan näitä muita. Ja näin ollen, kun me lähdettiin rakentamaan tätä tehtävänannon mukaan tähän nykyiseen valtiosääntöoikeudelliseen viitekehykseen, niin lähdimme ensin hallinnon ajanmukaisuudesta. Siellä oli Arajärven työryhmän valmisteleva raportti pohjalla, ja sitten päädyttiin vahvistamaan etenkin tätä hallituksen asemaa ja näitten johtajien valintaprosessien selkiyttämistä.

Tästä toisesta vaiheesta, joka tähän ei kuulu, parlamentaarinen ryhmä oli hyvin erimielinen, liittyen esimerkiksi hallituksen toimintaan, kokoonpanoon, näihin liittyen — täytyy muistaa, että siellä on myös vakuutetuilla erilaisia edustuksia ja muita. Siitä tosiaan parlamentaarinen ryhmä ei päässyt yhteisymmärrykseen.

Mutta nämä ensi askeleet, joilla nyt tätä hallintoa selkiytetään, ovat välttämättömiä Kelan näkökulmasta, ja nämä ovat monien eri kausien valtuutettujen toiveiden mukaisia. Eli siinä suhteessa kiitoksia, että näitä on saatu eteenpäin.

Ehkä ihan sellainen huomio vielä, että kun Kelallahan on tietenkin nyt kehysriihipäätöstenkin johdosta kovat säästöpainheet tulevina vuosina, niin Kela on hyvin vahvasti myös ilmaissut valtuutetuille juuri tämän tietojensaantioikeuden ja automatisoinnin näkökulmaa lainsäädännössä, sen tunnistamista, että Kelan täytyy pystyä automatisoimaan sitä toimintaa lainsäädännön puitteissa enemmän, niin että he pystyvät myös selviytymään näistä säästöistä. Olen ymmärtänyt niin, että hallitus on tuomassa tähän liittyvää lainsäädäntöä, jolla helpotetaan tätä Kelan päätöksentekojärjestelmää, kuitenkin samalla niin, että asiakkaiden oikeusturvasta huolehditaan. Mutta tämä on Kelan näkökulmasta varmasti sitä seuraavaksi tärkeintä lainsäädäntöä, jolta odotetaan, että päätöksiä pystytään tekemään entistä nopeammin ja turvallisemmin ja samalla asiakkaita palvelemaan nopeammin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

15.01 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Haluan vielä lausua kiitokset siitä, että edustaja Nurminen johti tätä parlamentaarista työtä, ja hän hyvin kuvaili tässä sitä työtä.

Tahdon nostaa esille kuitenkin tämän toisen vaiheen, josta emme päässeet ihan yhteisymmärrykseen. Ne asiat ovat oman näkemykseni mukaan sellaisia, että ne voisi viedä eteenpäin ministeriön harkinnan, lopulta ministerin harkinnan ja lausuntokierroksen jälkeen, eli nämä yhteistahot voisivat lausua ja päästäisiin myöskin siinä eteenpäin.

Mutta ennen kaikkea tämä valtiosääntöoikeudellinen asema, kuten täällä edellinen edustaja sanoikin — siitä me emme todellakaan linjanneet. Itse tapailin vähän pohdintaa tuossa omassa puheessani. Olisi tärkeää, että parlamentaarinen työryhmä asetettaisiin ja ehkä vä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

hän ennen sitä kysyttäisiin eduskuntaryhmiltä näkemyksiä tai eduskuntaryhmien puheenjohtajat kokoontuisivat, jotta ei lähdettäisi ikään kuin ihan puhtaalta pöydältä. Olisi hyvä saada tuo työ käyntiin.

Maailma muuttuu, ja on tärkeää, että Kelaa koskeva lainsäädäntö on todellakin ajan tasalla. Kelan toiminta koskettaa kaikkia suomalaisia, ja tuo tiedonsaantioikeus on välttämätön, että annetaan julkiselle hallinnolle välineet sopeuttaa, jotta voidaan saada ehkä vähemmällä rahalla parempaa hallintoa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

15.03 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri! Olen toiminut tässä nämä kuluneet neljä vuotta yhtenä eduskunnan valitsemista tilintarkastajista siellä Kelassa. Nyt näyttäisi siltä, että on tarkoitus lakkauttaa Kelassa tämä tilintarkastus ainakin tässä muodossa, mutta olisin kysynyt, onko siinä jotakin järkevää perustetta. Nimittäin ne kansanedustajat, jotka siellä ammattitilintarkastajien lisäksi ovat — huomenaamullahan meillä on seuraava tilintarkastuskokous — ovat saaneet erittäin laajaa, hyvää tietoa koko ajan Kelan toiminnasta, siitä, mihin niitä rahoja käytetään — olemme pystyneet kansalaisille vastaamaan — mikä on ollut erittäin hyvä tietopohja meille. Jos tämä mahdollisuus nyt kokonaan poistetaan, niin melkoinen tietoaukko meille tulee, ja kuitenkin aika olemattomalla tilintarkastuspalkkiolla me siellä olemme käyneet vuosikaudet. Kysyisin tätä ministeriltä: onko tämä nyt tarkoituksenmukaista? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

15.04 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Pari ajatusta liittyen sosiaaliturvan väärinkäyttöön. Aika ajoin julkisuudessa käydään keskustelua Kela-etuuksien väärinkäytöstä, ja näissä yhteyksissä usein osoitetaan, miten vähän Kelan etuuksia käytetään väärin. No, en minäkään halua asiaa mitenkään liioitella, mutta eihän sekään tietysti anna asiasta oikeata kuvaa, että tätä arvioidaan pelkästään sen valossa, kuinka moni on jäänyt kiinni väärinkäytöksistä. Tietysti niiden lisäksi, ketkä ovat jääneet väärinkäytöksistä kiinni ja joutuneet sitten joko oikeuteen tai vähintään takaisinperinnän kohteeksi, on paljon väärinkäytöksiä, jotka eivät tule lainkaan ilmi. Toki nyt, kun on tiedonvaihto esimerkiksi verotajan ja Kelan ja eräiden muiden viranomaisten välillä jonkun verran kohentunut, niin esimerkiksi pimeätä työtä tulee enemmän ilmi kuin joskus aikaisemmin. Mutta aina, kun joku huijariyrittäjä jää kiinni kuittikaupasta ja vastaavasta, sieltä työmaalta löytyy myös pimeitä työntekijöitä, jotka ovat veronmaksajilta saaneet aiheetta työttömyyskorvausta, sen lisäksi tietysti, että he ovat jättäneet nämä pimeät tulonsa ilmoittamatta.

Herra puhemies! Helsingin Sanomissa oli tähän keskusteluun liittyen ehkä tuossa kuukausi—kaksi sitten mielipidekirjoitus, minkä olivat tehneet Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja ja Kansaneläkelaitoksen pääjuristi. Ja tässä kirjoituksessa he kirjoittivat, että jos halutaan, että enemmän Kela-etuuksien väärinkäytöksiä tulisi julki, se vaatii lakien muuttamista. Nyt kysyn ministeriltä, kun tiedän, että hallituksella on muun muassa kehysriihessä ollut vaikeuksia löytää säästökohteita tai lisätulokohteita: oletteko ottaneet tämän asian pöydälle ja oletteko harkinneet siellä ministeriössä esimerkiksi sitä, että tälle mainitulle Kelan pääjuristille, joka Helsingin Sanomissa kirjoitti, että väärinkäytöksiä jää enemmän haaviin, jos vain lakeja muutetaan, annettaisiin toimeksianto tehdä sellainen muistio hallitusta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

varten, jossa hän kertoisi, mitä lakeja pitää muuttaa ja miten, jotta väärinkäyttäjät jäisi enemmän haaviin ja jotta veronmaksajien rahojen kulkeutuminen väärin taskuihin voitaisiin estää?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Grahn-Laasonen kolme minuuttia, olkaa hyvä.

15.07 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz nosti esiin sosiaaliturvan väärinkäyttötapaukset ja mahdollisuudet, voitaisiinko näitä esiintyviä väärinkäyttötapauksia tunnistaa tehokkaammin ja saada kiinni myös mahdollisia väärinkäyttötilanteita. Tämä on erittäin ajankohtainen keskustelu tällä hetkellä käynnissä sosiaali- ja terveysministeriössä johtuen Ruotsin tilanteesta. Ruotsissa tällä hetkellä on havaittu laajaa sosiaaliturvan väärinkäyttöä, joka kytkeytyy jopa järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Meillä on syytä olettaa, että tämä ilmiö voi jonain päivänä rantautua myöskin laajamittaisemmin Suomeen. Näin ollen olemme aloittaneet keskustelut, ja olen tästä myöskin käynyt ajatustenvaihtoa Kelan johdon kanssa, että miten voisimme olla hereillä mahdollisista tilanteista, joissa sosiaaliturvaa käytetään väärin ja jos siihen jopa kytkeytyy järjestäytynyttä rikollisuutta ja esimerkiksi kiristystä. Näitä tilanteita käymme nyt yhdessä Kelan kanssa läpi. Tästä valtiontalouden säästöjen näkökulmasta tätä asiaa ei ole tietojeni mukaan tarkasteltu, mutta otan tämänkin näkökulman huomioon.

Sen sijaan täällä käytettiin erittäin hyviä puheenvuoroja myös Kelan tehokkaammasta hallinnosta ja siitä, miten voidaan ajantasaisistaa — niin kuin tälläkin hallituksen esityksellä — Kelan hallintoa ja tehdä siitä tehokkaampi ja digitaalisempi ja asiakkaita sujuvammin palveleva. Se on yhteinen päämäärä ilman muuta Kelan ja Kelan valtuutettujen, eduskunnan ja ministeriön välillä.

Parhaillaan valmistellaan esimerkiksi tätä yhden hakemuksen mallia sosiaaliturvassa, mikä olisi hyvin asiakaslähtöistä, että pyritään yksinkertaistamaan monimutkaisia prosesseja ihmisille, jotka tarvitsevat toimeentulon turvaa.

Tämän hallituksen esityksen jälkeen on valmisteilla seuraava Kela-lain muutos. Siinä, niin kuin jo kerroinkin, keskitytään näihin Kelan suuresti toivomiin ja tässäkin keskustelussa esille nousseisiin tiedonsaantioikeuksiin. Teen todella mielelläni valtuutettujen kanssa tässä hyvää yhteistyötä. Tästä tilintarkastustoiminnasta, niin tämä päätös pohjaa puhtaasti parlamentaarisen ryhmän työn tuloksiin ja ehdotuksiin, eli tällaisia päällekkäisyyksiä pyritään purkamaan, ja Kelassa on kuitenkin ammattimainen tilintarkastus taustalla.

Mitä tulee sitten kansanedustajien tiedonsaantioikeuteen ja -mahdollisuuksiin Kelan toiminnasta, niin sen on itsestään selvästi tärkeää olla olemassa. Koska Kela on eduskunnan alainen, niin kansanedustajalla on ilman muuta oikeus saada tietoa. Myös Kelan valtuutetut ovat tässä tärkeässä roolissa valvoessaan Kelaa ihan perustuslain mukaisesti.

Sitten nopeasti vielä ehdin kommentoida, kun edustaja Reijonen kysyi tästä yksityiskohdasta, joka liittyi biologisten lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävään. Tämä on perua sieltä vuodelta 22 hallituksen esityksestä, siis viime hallituskaudelta, jossa katsottiin perustelluksi säätää edullisimpien biologisten lääkkeiden määräämiseen kohdistuvasta viranomaisvalvonnasta. Nyt tässä laissa täsmennetään se, että Kelalle jo kuuluvan biologisten lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävän rahoitus säädettäisiin erilleen Kelan muiden toimintakulujen jaosta ja rahoituksesta, eli se on tällainen selkeyttävä pykä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

lä tähän Kela-lainsäädäntöön ja yksityiskohta tässä laajassa parlamentaarisen ryhmän rakentamassa kokonaisuudessa. Mutta työ jatkuu, ja kiitos palautteesta ja yhteistyöstä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Ja keskustelu jatkuu, edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

15.11 Jorma Piisinen ps: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Zyskowicz nosti erittäin tärkeän seikan esille, tämän harmaan talouden kitkemisen, ja on hyvä kuulla, että ministeri otti kantaa siihen, että tähän ollaan puututtu.

Haluaisin kertoa tässä yhteydessä omakohtaisen kokemuksen harmaasta taloudesta. Nimittäin hain aikoinani rakennustyömaalle kirvesmiehiä työvoimatoimiston kautta ja sain sieltä kolme yhteydenottoa. Ensimmäinen soittaja sanoi, että hän ei kerkeä tulemaan töihin ja jos haluat, että tulen haastateltavaksi, niin tulen niin humalassa, että et varmasti palkkaa minua. Toinen soittaja sanoi, että hänellä on pimeä keikka Espoossa, hän rakentaa siellä teollisuushallia eikä sen takia kerkeä tulla töihin. [Naurua] Kolmas kirvesmies ehdokas soitti ja sanoi, että hän rakentaa parhaillaan omakotitaloa itsellensä eikä sen takia kerkeä tulla töihin — palataan asiaan, kun talo on valmis. Ilmoitin tästä työvoimatoimistolle, ja ilmiselvästi resurssipulan vuoksi asiaan palattiin puolen vuoden kuluttua, kun sain soiton työvoimatoimistosta, että oliko siinä rekrytoinnissa jotain epäselvää. [Naurua] Sanoin, että olen toimittanut teille tiedot siitä ja toivon, että ryhdytte asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Eli tähän asiaan, harmaan talouden kitkemiseen, pitäisi pureutua todella voimakkaalla otteella. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.13 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz kiinnitti tärkeään asiaan huomiota, ja täytyy muistaa, että tällaisia tapahtuu meidän toiminnassamme, kun meillä ei ehkä ole riittävästi tietojärjestelmät kehittyneet siihen suuntaan. Itse uskon, että tämän tulorekisterin ja muiden tietojen laajempi käyttö vähentää tätä ongelmaa. Niitä aina aika ajoin löytyy esiin. Edustaja Piisinen esimerkit tuossa ehkä antavat vähän väärän kuvan, että se kokonaisuudessaan olisi tällaista. Ne ovat yksittäisiä tapauksia. Niitä on meillä aina ollut.

Itse tässä enempikin kannan huolta siitä, että tässä on myöskin tätä Kelan etuuksien alkikäyttöä, ja niitäkin ihmisiä olisi varmaan, jotka näitä Kelan etuja olisivat saamassa, jos he tietäisivät niistä eduista. Myös se puoli on tässä muistettava, kun tätä asiaa tarkastellaan Kelan toiminnassa, ja siihen minä toivoisin, että myös ministeriö ja ministeri kiinnittäisivät huomiota.

Itse kannatan kovasti tätä harmaan talouden torjuntaa ja että harmaan talouden torjuntaohjelmia vietäisiin voimakkaasti eteenpäin. Siellä on selvästi semmoista toimintaa, josta meille yhteiskunnan sivuun menee niitä rahavirtoja, joita yhteiskunta tarvitsee erityisesti nyt tähän aikaan. Toivoisin, että laitettaisiin aika paljon panostuksia tämän harmaan talouden torjuntaan. Siinä hoituisi myöskin näitä edustaja Piisisenkin nostamia asioita. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Tämän asian käsittelylle tässä vaiheessa varattu aika on nyt loppumassa. Keskustelu on päättynyt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2024 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.